

Människorättsrapport om Östtimor

Amerikanska UD publicerar årligen *Country Reports on Human Rights Practices*. I mars kom en sammanfattning av rapporten om Östtimor under 2018 till kommitténs kännedom via East Timor and Indonesia Action Network (ETAN). Människorättsfrågorna omfattade korruption och våld mot kvinnor. Även om myndigheterna vidtog vissa åtgärder för att bestraffa personal i säkerhetsstyrkorna som använt övervåld, bestod uppfattningarna att straffrihet råder och att rapportera om missbruk snarare skulle leda till hämndaktioner än positiva förändringar. Ett godtyckligt fall av mördande ägde rum den 17 november, då en polisman under ett party i Dili sköt ihjäl tre civila och skadade andra. Försvars- och säkerhetsministern uttryckte sina kondoleanser till familjerna, två polismän avskedades omedelbart och polisen undersökte incidenten. Inga rapporter om försvinnanden fanns.

Trots att tortyr och andra former av omänsklig behandling eller bestraffning är förbjudna enligt lagen, rapporterades det under året om många fall då säkerhetsstyrkorna använde övervåld i samband med incidenter eller gripanden. Fångelseförhållandena uppfyllde vanligen inte internationella normer vad gäller sanitet. Det största fängelset i Dili hade i september 585 manliga fångar och häktade mot en beräknad kapacitet på 290. Måltider serverades tre gånger per dag, men vattentillgången var ej säkerställd överallt. Medicinvården var bristfällig. Fångar och häktade kunde framföra klagomål till juridiska myndigheter utan censur. Besök av inhemska och utländska organisationer i fängelserna tilläts.

Brister i rättsväsendet

Åtgärder vidtogs för att förstärka polisen som även fick utbildning i människorättsfrågor. Polisen saknade kapacitet att undersöka alla fall som kom till dess kännedom. Enligt lagen ska förhör hållas inom tre dygn efter gripanden. Även om lagen garanterar tillgång till legal hjälp i rättsfall, kunde detta inte alltid tillgodoses till följd av brist på personal och transporter. Problem i rättsväsendet var bristen på utbildad personal och den komplexa lagstiftningen som är påverkad av arven från de föregående administrationerna från Portugal, Indonesien och FN. Alla lagar och de flesta juridiska dokument är skrivna på portugisiska som bara omkring tio procent av befolkningen talar.

Det fanns inga politiska fångar. Ny lagstiftning om besittningsrätten till mark kom till 2017, men den kan inte börja gälla innan kompletterande lagar om bl.a. vräkningar och gemensam egendom stiftats. Regeringen garanterade för det mesta yttrandefriheten och vidtog inga åtgärder för att begränsa friheten på internet. Inga restriktioner förelåg vad gäller akademisk frihet. Mötes-, förenings- och rörelsefriheten respekterades.

Även om lagen möjliggör asylsökande eller flykting-

status, harmonierar inte lagstiftningen med internationella normer. Konstitutionen ger medborgarna rätt att välja landets regering i val baserade på allmän och lika rösträtt. President- och parlamentsvalen 2017 och nyvalet till parlamentet 2018 var alla fria och rättvisa enligt internationella observatörer. Vallagarna föreskriver att minst en tredjedel av partiernas kandidater måste vara kvinnor. Efter valet i maj utgjorde kvinnor 26 av 65 ledamöter i parlamentet, men bara sex av 29 ministrar. Traditionella attityder, begränsade nätverk, omfattande våld i hemmen, ansvar för barnen och andra [ej definierade] hinder försvårade meningsfullt kvinnligt deltagande på lokal och nationell nivå. De få etniska minoritetsgrupperna var väl integrerade i det politiska systemet.

Problemet korruption

Strafflagen föreskriver bestraffning av tjänstemän för korruption. Regeringen hade stora svårigheter i att implementera lagen och en allmän uppfattning var att tjänstemän ofta ågnade sig åt korruption utan att dömas. Myndigheter med befogenhet att utreda korruption underlät att undersöka politiker, ministrar och de som deltagit i befrielsekampen. Anekdotiskt sades korruptionen vara omfattande bland regeringstjänstemän. Även polisen var inblandad i korruption - särskilt mutor och maktmissbruk. Nepotism sades förekomma i tillsättningen av regeringsposter. I oktober började den före detta statssekreteraren för att stärka institutioner, Francisco Borlaku, avtjäna ett tvåårigt straff för brott begångna i samband med byggandet av ett sjukhus i Baucau.

Nationella och internationella organisationer arbetade generellt med människorättsfrågor utan restriktioner och publicerade sitt arbete. Regeringstjänstemän brukade samarbeta med dessa organisationer, men följde inte alltid deras rekommendationer. Civilsamhällets organisationer kritiserade regeringen för att göra för litet för att komma till rätta med brott begångna under Indonesiens okkupation av Östtimor - för det mesta resultatlöst.

Våld mot kvinnor

Våldtäkt, inklusive inom äktenskapet, är ett brott som kan rendera 20 års fängelse. I många fall misslyckades myndigheterna undersöka eller döma i misstänkta våldtäkter, men allt fler fall av sexuella övergrepp behandlades. Våld i hemmet var efter överfall det brott som mest domar avkunnades i. Polis, åklagare och domare ignorerade rutinmässigt många av de lagar som skyddar vittnen. Våld mot kvinnor var utbrett: en studie av Asia Foundation kom 2016 fram till att 59 procent av flickor och kvinnor i åldrarna 15-49 hade utsatts för sexuellt eller fysiskt våld av en intim partner och att 14 procent av flickor och kvinnor hade våldtagits av någon annan än deras partner. Det ansvariga ministeriet hade

svårt att agera i frågan på grund av brist på personal. Sexuella trakasserier på arbetsplatser och i offentligheten rapporterades vara utbredda utan att några fall togs upp av berörda myndigheter.

Enligt konstitutionen ska grundskolan vara obligatorisk och gratis. Nio års skolgång från sex års ålder är obligatorisk, men det finns inget sätt att försäkra att utbildningen är gratis. Enligt regeringens statistik från 2017 gick 88 procent av barnen i grundskolan, men bara 32 procent i högstadiet. På landsbygden var det betydligt fler som inte gick i skolan än i städerna. Färre flickor gick ut skolan än pojkar, något som både berodde på bristfälliga sanitära faciliteter och tonårsgraviditeter. I flera områden kunde handikappade barn inte gå i skolan till följd av bristfälliga faciliteter. Sexuellt utnyttjande av barn var ett allvarligt bekymmer utan att rättsväsendet hanterade många fall. Homosexuella och lesbiska utsattes ofta för verbala attacker och var diskriminerade i samhällstjänster som bl.a. medicinsk vård.

Lagen möjliggör för arbetare att bilda och ansluta sig till fackföreningar, att strejka och att förhandla kollektivt. Lagen omfattar inte familj jordbruk eller familjeföretag tillkomna för att säkra familjeförsörjningen. Regeringen saknade resurser och utbildad personal för att garantera att rätten att ansluta sig till fackföreningar följdes. De flesta arbetare arbetade inom

den informella sektorn och var därför inte medlemmar i fackföreningar. Även om slaveri och tvångsarbete är förbjudet enligt lagen, saknade regeringen förmåga att se till att föreskrifterna också följdes. Barnarbete under 15 års ålder är förbjudet med undantag för ”lätt arbete” och utbildningsprogram för barn i åldrarna 13-15 år. Lagarna implementerades oftast inte utanför huvudstaden Dili. Barnarbete inom den informella sektorn var ett problem, särskilt inom jordbruket, gatuhandel och hushållsservice. Barn på landsbygden arbetade bl.a. med farligt arbete inom jordbruket.

Regeringen implementerade inte lagens förbud mot diskriminering på arbetsplatser och lika betalning. Diskriminering mot kvinnor uppgavs vara vanlig inom regeringen, men ibland vidtogs inga motåtgärder. Kvinnor mötte problem på arbetsmarknaden till följd av kulturella normer, stereotyper och lägre utbildningsnivå. Kvinnor arbetade ofta inom den informella sektorn och var otillräckligt skyddade vartill kom att de exploaterades - bl.a. genom att tjäna mindre än minimilönen på 115 dollar per månad, trots långa arbetstider.

Gabriel Jonsson

Källa: U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2018*, <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreprt/index.htm#wrapper>

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.